

Ilyés Gyula

Tavaszelő

Bútorozatlan, méz-szagú,
huzatos még, szél-járta még,
— se ablak rajta, se zsalu —
mily óriási távlatú

— ha bele-beledörg az ég —
ez a tavaszt-váró vidék,
ez a gyalulás-, fölmosás-
illatú világ, amely épp
most szellőzi ki hidegét!
Oh, tágas, tiszta Épület,
fogadj be, készülő Lakás!
Még befőstetlen kikelet,
kinyíló év, köszöntelek,
fáradt és meghatott lakó —

Mi működik már, mi a jó?
Mutasd, hol van a kapcsoló,
hadd csavarjam föl ragyogó
napodat, tejszín holdadat,
tündér csillag-csillárodát!
Be ölég volt már a sötét,
a jég, a hóvihar, a fagy!
Oh, központi fűtésű lég-,
és meleg- és fényvezeték,
épülj fölénk, kék boltozat,
te szabadság és menedék, —
csúnyán kifagyunk az úton.

Meddig lakom itt, nem tudom.
De úgy kell már a nyugalom,
ablak és festmény a falon,
könyv és gyümölcs az asztalon,
s az az ártatlan kényelem,
hogy itt ül s beszélget velem
néhány barátom, öszülő
és ifjú, akiket
elért a fürgeteg,
de földerít majd a jődő!

Nagy László

Zuhatag

A meggyfa meghajol boldogan
lehelni termékeny illatát
a torony égbe nyúl szorosan
keresztelt hőkódó Ararát
a paraszt homloka csörgedez
előtte ropog a faeke
áldásáért kiáltoz istenhez
elapadt csutorás tehene
tavasz van földben és növényben
gyárakban vígak a motorok
fiatal asszonyok ölében
harmatos palánta mosolyog
gyártások ekéket vasasok
parasztok adjatok kenyeret
uraim féltészek magatok
ostoros zivatar fenyeget
tavaszi haragunk lobbosodj
harsogd a dalunkat mérgesen
tavaszi szerelmünk lombosodj
lepd el a kerteket szélesen
tudatunk erősödj csontosodj
bennünk az új élet veleje
tudásunk gyarapodj bokrosodj
legyünk az új élet teteje!

„Az irtózat még túlságosan kö-
zel van” — írta Gábor Andor
1945 kora tavaszán egyik versé-
ben, amely a — revetésről szól.
Kinek volt kedve a romok tövé-
ben nevetni? ötlük föl az ember-
ben a nagyon is mai észjárásra
valló kérdés.

Csöppet sem alaptalanul: Gá-
bor Andor is arról írt, hogy meg
kell tanulnunk újra nevetni.
Mégpedig másként, mint azelőtt.
Oszintén, nyíltan, okosan, sőt —
ha kell — kiméltlenül.

Azokon például, akik még a
hírhedt berlini birodalmi bunker
kifűstölése után és bíztak a „cso-
dafegyverben”. Róluk szólt az
egyik korabeli újságban megje-
lent Beszélgetés a Wilhelmstra-
ssen című vicc:

— Nem értem a szövetségese-
ket.
— Mit nem ért rajtuk?
— Na hallja! Ezek azt hiszik,
hogy megnyerték a háborút.

A párbeszéd fölött bekeretezett
hirdetés ismétli meg az 1944-es
nyilas hatalomátvétel napján a
rádióból közismertté vált felhi-
vást:

Beregfyy vezérezredez azonnal
jőjjön Budapestre!

Ismételjük: Beregfyy vezérezre-
des, akárhol van, azonnal jőjjön
Budapestre!

S a vastag betűs szöveg alatt a
szerény aláírás: A Népbírósg...

Annak idején a hazai sajtót is
bejárta a moszkvai Krokogyil cí-
mű vicclap Berlin utolsó óráit
idéző karikatúrája:

— Tégy ki egy fehér lepedőt,
Paula — mondja egy vacogó náci
a feleségének.

— Nem lehet. Egy minszki szál-
loda pecsétje van rajta.

— Hát akkor egy törülközőt!
— Ukrán himzéssel?

— Megvan: tegyük ki Leó bá-
csit, ő ugyanis falféher!

A háborús humort idővel las-
san háttérbe szorította a fekete-
piac:

— Van egy eladó ingem. Mit
kaphatok érte?

— Milyen színű?

A körülmények úgy hozták,
hogy házukban egyedül tartóz-
kodtam, amikor a front elérte
utcánkat. Anyám és két öcsém
előző nap átruccant Kiskundo-
rozmára, nagybátyámékhöz, aki
igen beteg volt, de azzal men-
tek, hogy másnap már haza is
jönnek. A front gyorsabb volt
náluk, meg a rémhírek is visz-
szatartották őket két napig. Ma
is csodálkozom azon, hogy vol-
tak felnőtt emberek, akik a kép-
telenségeket elhitték, s amikor
testvéremként szeretett barátom-
mal, Sebők Ernővel megpróbál-
tunk ellenkező véleményt felső-
rakoztatni, s naivságukat bizony-
gítani, elintézték bennünket egy
kézlegyintéssel; mit értünk mi a
háborúhoz, hiszen alig serkent ki
a szakállunk!

Az igaz, hogy a háborúról
meglehetősen kevés ismerettel
rendelkeztünk, de annyit tud-
tunk, hogy sem a Tisza, sem más
folyó, természetes, vagy mester-
séges akadály nem állíthatja meg
az előrenyomuló szovjet hadsere-
get. A szomszédok, az első világ-
háborút apámmal együtt megjárt
emberek meglehetősen romanti-
kusnak vélték ezt a háborút is.
Emlékszem, apám is mesélt néha
az isonzói me a doberdói ütkö-
zetekről, de olykor arról is, hogy
mily „megértően” betartották a
fronton a szabályos műszakokat.
Este takarodó volt, reggel korán
keltek, és hatkor kezdték a pár-
bajt, a lövöldözést, délből ebéd-
szünetet tartottak mind a két ol-
dalon. Vasárnap délelőtt nem
harcoltak, mert istentisztelet
volt ugyancsak mind a két olda-
lon. Hetenként kétszer kimosták
az alsóneműt meg a kapcákat, és
a lövészárok előtt vagy mögött
kitergették. Amíg minden ren-
desen meg nem száradt, szintén
szünetelt a lövöldözés.

A mi házuk olyan helyen állt,
hogy az egyik vége a főutcára
nézett, a másik vége pedig a köz-
ség háta mögé, a pusztára. Sa-
rokház volt, a csordalejárónál. A
kamra ablakán kitekintve ellát-
hattam egészen Deszkig, az utcai
szobababalon kikukucsálva Új-
szentiván felé nyílt jó kilátás, a
szegedi irányban pedig a szerb
templomig. Így aztán olyan hely-
zetbe kerültem, hogy körülbelül
másfél órán át hol a németeket
figyeltem, hol pedig a pusztán át
közeledő szovjet katonákat. Időm
bőven akadt gondolkodni, mérle-
gelni és felkészülni a szemmel is
jól látható és a már a gyakorlat-
ban percek múlva bekövetkező
változásra. Így utólag, harminc
esztendő után is, csak azt mond-
hatom, hogy semmi izgalmat
nem éreztem. A rémhírek, az el-
riasztást célzó propagandaplaká-
tok, a vörös ördögnek festett bol-
sevik katonák, akik tűzcsovat
vetnek a háztetőkre, nem tudták
megingatni, megzavarni remény-
telí várakozásunkat. De külön-
ben is, jobban hittem apámnak,
aki szeretettel beszélt az orosz
emberekről, és azt mondta, hogy
azok békés természetűek, hiszen
tapasztalatból tudja. Demokrati-
kus érzelmű volt, s így nevelt
bennünket. Talán az elővigyázat-
lansága, szókimondó természete
miatt járta meg a főlzababulást
előtt alig néhány héttel, amikor
behívták a munkaszolgálatos
zászlóaljba. Ezért is voltam én
egymagamban azon a nevezetes
napon odahaza.

Felkészülni már jóval előbb el-
kezdünk. Tartalékolunk elég-
endő élelmiszert, vásároltunk
egy demizson bort is, s eldugtuk

Tovaris N. N.

a padlason. Mivel a szomszéd-
dunkban egy szerb család lakott,
s mindennap találkoztunk, gyere-
keikkel játszópajtások voltunk,
ragadt ránk kevés a szláv nyelv-
ből is. A front közeledtével cél-
zatosan is megtanultunk néhány
fontosabb szót oroszul, ebben se-
gítettek a szomszédok lányai, s
mint legénysorban kopogatók-
nak ez nem is volt túl nagy te-
hertétel. Azon az emlékezős
napon az időjárás kellemes volt:
már napok óta nem esett, fel-
hőtlen égből és napsütéses dél-
után köszöntött ránk.

Ingajáratban futkostam a kama-
ra és a szoba között. A kamra
ablakára is fekete, elsötétítő-
papírt ragasztottunk már koráb-
ban, a bombázások idején ren-
delkeztek így. A papírt leszede-
tem, és figyeltem a pusztát, ahol
csatáláncba sorakozva jöttek a
szovjet katonák, komótosan, ké-
nyelmesen. Nagyon sokan voltak.
Ha dörrent a házak felől egy-
egy lövés, akkor hasravágódott
az egész sereg. A pusztá és a há-
zak közötti szántóföldet csak tő-
nek neveztek, mivel már kisebb
esőzés alkalmával is megállt a
víz a lapályos feketeföldön. A
kanális körülbelül kétszáz mé-
terre lehetett a kertek aljától.
Ott megálltak a szovjet katonák,
lehasáltak az árokpartra, mert a
csatorna alig volt nagyobb egy
közönséges utcai vízelvezető
ároknál, viszont fél méter magas
töltés emelkedett mind a két ol-
dalán.

Visszamentem a szobába, és az
utóca kémleltem. A szoban
levő ház sarkánál német katonák
leskelődtek a pusztá felé. Azt la-
tolgatták, sértetlenül át tudnak-e
futni a csordalejárónál, mennyi-
re lehetnek a szovjetek. A né-
metekre alig lehetett ráismerni.
Fáradtak, ijedtek, porosak, el-
nyúlton rongyosnak tűntek. Visz-
szamelekeztem hirtelen arra az
időre, amikor tömött vasúti sze-
relvények, fényesre tisztított tan-
kok és motorkerékpáros-alakula-
tok özönlöttek dél felé, a bánáti
területre. A katonák is „snajdi-
gok” voltak, magabiztosan neve-
tek, ujjukkal V-betűt integettek
a báméskodók felé. „Majd sírtok
még, csak várjatok!” — mondta
Mladen bácsi, a szomszéd. Ez ju-
tott az eszembe, amikor kinéz-
tem a szobánk ablakán, s láttam
a riadt, nyüzött német katoná-
kat. A szoban lakók is kukucs-
káltak, parányira félrehúzták a
függönyöket. A kis csoportba
verődött németek átfutottak az
úttesten, maguk mögött hagyva a
csordalejárót. Nem lőtt rájuk
senki, ők sem lőttek, nem is volt
idejük rá.

Megfordultam, hogy a kamra
ablakához menjek. Még hallot-
tam, hogy a németeknek kopog a
lépésük. Ahogy a könyhába lép-
tem, szembetalálkoztam egy kar-
tonával. Géppisztolyát előre tar-
ta, felém lépett. Még ma is vi-
lágosan felrémlik előttem az a
pillanat. Én úgy megjedtem,
ahogy életemben sohasem. Átvil-
lant az agyamon; hogyan kerül-
hetett ide ez a német katona, hi-

szen bakancsuk elcsattogott, aho-
gyan a házuk előtt átfutottak
az úton, s Mladen bácsiék jár-
dáján továbbmentek a szerb
templom irányába.

Az agyam egyszerre tisztult le,
amikor a katona sapkáján észre-
vettem az ötágú csillagot. Mire a
tudatom is fölfogta, hogy mi tör-
tént, megszólalt az ismeretlen: —
Nyemci szoldat jeszty?

Értettem a kérdést, akkor is
érthető lett volna, ha egy szót
sem ismerek nyelvükön. Mond-
tam, hogy „nyet”, s odahúztam az
ablakhoz. Óvatosan kinézve mu-
tattam, merre szaladnak a
„nyemci szoldatok”. Ő is kiné-
zett, és nagyot sóhajtott. Amíg a
frontot figyeltem, elkészítet-
tem az asztalra egy üveg bort,
kenyeret, szalonnát, dohányt és
cigarettapapírt, s kínálgattam a
katonát, aki ugyancsak poros
volt, izzadságcsöppek folytak vé-
gig az arcán. Nemet intett a fe-
jével, és kért egy lavór vizet,
szappant és törülközőt. Letette a
géppisztolyát az asztal szélére,
megmosdott, megtörülközött, s
csak annyit mondott:

— No, pajgom — s elindult a
német katonák után.

Mire fölcsudtam, már az ut-
cán kopogtak lépteim, túljárt a
szomszédék házán. A szoban la-
kók is kimerészkedtek a házak
elé, és néztük, hogyan jönnek a
szovjet katonák a pusztá felől. A
parancsnok lovon ült, utána
ágyút vontattak a hosszú söré-
nyű, apró természetű lovak. Mi a
ház előtt kinyújtott karral mu-
tattuk az irányt, merre igyekez-
zenek. A szomszédék lánya átsza-
ladt, és kérdezte, mit mondott az
a szovjet katona, aki bejött a
konyhánkba. Megisméltam.
Nem is evett, nem is ivott? —
Érdeklődött tovább. Mondtam,
hogy nem, csak megmosdott.

— A nevét sem kérdezted?

Úgy csináltam, mintha komo-
lyan mondanám: De, igen, az volt
az első, amikor belépett, gép-
pisztolyát előre tartván, hogy be-
mutakozott, a fegyvert nyakába
akasztotta, a szivarzsebéből elő-
húzta a névjegyet, és átnyújtot-
ta. A kölcsönös névjegycsere
után udvariasan érdeklődött,
van-e a házban német katona.
Amikor megtudta, hogy nincs
egy fia sem, akkor elszomorodott,
s kijelentette, kár volt betérnie
ebbe a házba. Erre a lány is el-
nevette magát, majd kipendered-
vén a járdaszélére, pukedlizett, s
csicseregve mondta: — a szom-
szédunkban vendég járt. A név-
jegyen az állt, hogy Tovaris
N. N.

Sokszor eszembe jutott már az
elmúlt időkben, vajon mi lett a
sorsa Tovaris N. N. barátunk-
nak, annak a fiatal és csöndes
szovjet katonának, akit oly ré-
gen vártunk szeretettel, s akitől
én olyan nagyon megijedtem az
első pillanatban. Az üveg bort
ma is az asztalra teszem, úgy,
mint akkor, amikor kínálgattam,
bár nem fogadta el. Hát akkor
hajtsunk föl egy pohárral:
Egészségedre, Tovaris N. N.

GAZDAGH ISTVÁN

Min neveltünk 30 éve?

— Zöld.

— Akkor két évet.

Idestova ez a vicc lábjegyzetre
szorult: ki emlékszik a nyilasok
zöld ingére? Hasonlóképpen nem
mindenki számára magától érte-
tődő annak a viccnek a csatta-
nója, amely a hírhedt fővárosi
feketepiacon, az éppen „Teleki-
úritett térer” játszódtott le:

— Kedves biztos úr, hallom,
nagy razzia volt — mondja egy
jókorá batyúval érkező asszony-
ság a szokatlanul üres térer áll-
dogáló rendőrnek. — Hol van
most a Teleki tér?

— A Markó utcában.

S íme, az infláció egyik legelső
rigmusa:

Lánc, lánc, eszterlánc,
Eszterlánci cerna,
Ami tegnapi húsz pengő volt
Negyven pengőt ér ma...

Egy liter málnaszörp ára 600
pengő! — közli a csillagászati árat

az egyik újság. A másik tüstént
felel rá:

— Rémes! Leöntöttem málna-
lével az abroszt?

— Mit gondolsz, kijön a málna-
léből az abrosz?

Favicc — húzza el a száját ma-
napnapság az ember az alábbi pár-
beszéd olvastán:

— Akar egy jó órát egészen ol-
csón?

— De még mennyire!

— Gyalogoljon ki Újpestre. Az
egy jó óra.

Az élet békésebbé válásának
jele: már kilósrúhá is vállalnak
a mosodák — köztölték az 1945
áprilisában megjelenő lapok.

— Engem ez nem érdekel —
vont vállat a kismember.

— Otthon mosat?

— A, fél kiló ruhám van ösz-
szesen.

Az idősebbek bizonyára még
jól emlékeznek rá: 1945-ben úgy-
szólván alig akadát az egyes vá-
rosokban olyan ép falrész, ame-

lyet ne borítottak volna el a leg-
különbözőbb felhívások, hirdeté-
nyek. Erdemes közülük néhányat
földézni:

Maradványaimat olcsón áru-
sítom! — hirdette egy textilbolti be-
deszkázott kirakata. Egy golyó
lyuggatta cégtáblára krétával írta
föl a tulajdonos:

Ezen üzlet szemben van!

Kétségtelül rugalmasságra val-
lott az alábbi cédula:

Kifutófiú fölvetetik! (Lehet
lány is.)

Egy vízvárosi hirdetmény pe-
dig — az egyik vicclap jóvoltá-
szól — szinte szállóigévé lett a
háborús kábulat után lassan ma-
gához térő országban:

Aki kutyát akar nyírni vagy
fűrészteni, azt megnyírom és
megfűrészlöm.

Végül egy humoros korabeli
kommentár ahhoz a napihírhez,
amely azt adta tudtúl, hogy a
kormány 50 ezer pengős kölcso-
nket folyósít a nyomorgó művé-
szeknek:

— Jó, jó, de kiket tart a kor-
mány művészeknek?

— Aki vissza tudja fizetni a
kölcson...